

Temat lekcji:

„Moje prawa i obowiązki jako obywatela Unii Europejskiej”

Cele lekcji:

Uczeń:

- rozpoznaje, czym jest obywatelstwo Unii Europejskiej i jakie wynikają z niego prawa,
- zna podstawowe obowiązki obywatela UE,
- potrafi podać przykłady korzystania z praw obywatelskich w praktyce (np. podróżowanie, ochrona konsularna, udział w wyborach do PE),
- rozumie, że prawa wiążą się z odpowiedzialnością i zaangażowaniem.

Metody i formy pracy:

- rozmowa kierowana,
- mini wykład nauczyciela,
- analiza case study (przykładów życiowych),
- praca indywidualna lub w parach,
- quiz/podsumowanie.

Środki dydaktyczne:

- karty pracy
- tablica/plakat z prawami obywatela UE,
- mapa UE,
- projektor lub tablica multimedialna (opcjonalnie).

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie (5–10 minut)

Pytanie do uczniów:

„Co to znaczy być obywatelem? Jakie mam prawa jako obywatel Polski? A jako obywatel Unii Europejskiej?”

Wprowadzenie pojęcia obywatelstwa UE – nauczyciel tłumaczy, że każdy obywatel państwa członkowskiego automatycznie jest też **obywatelem Unii Europejskiej**, co oznacza dodatkowy zestaw praw i swobód.

2. Fragment traktatu – podstawa prawna (5 minut)

Uczniowie otrzymują wydruk lub nauczyciel pokazuje na tablicy fragment Traktatu:

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) – Artykuł 20 ust. 1:
„Ustanawia się obywatelstwo Unii. Każda osoba posiadająca obywatelstwo państwa członkowskiego jest obywatelem Unii. Obywatelstwo Unii uzupełnia obywatelstwo krajowe, nie zastępując go.”

Pytania do dyskusji:

- Co oznacza, że obywatelstwo UE „uzupełnia” obywatelstwo krajowe?
 - Czy czujesz się bardziej Polakiem, Europejczykiem czy jednym i drugim?
-

3. Część główna (20–25 minut)

A. Prawa obywatela UE – omówienie (10 minut)

Nauczyciel wyjaśnia podstawowe prawa obywatela UE:

- swoboda przemieszczania się i pobytu,
- prawo do pracy i nauki w innych krajach UE,
- udział w wyborach lokalnych i do PE,
- ochrona konsularna w krajach trzecich,
- prawo do składania petycji do PE,
- ochrona danych osobowych, równe traktowanie.

B. Case study – ćwiczenie (10 minut)

Uczniowie pracują w parach, analizując krótkie scenki i przypisując im odpowiednie prawa UE (np. „Adam zgubił dokumenty w Peru – co robi?”).

Załącznik 1

lub

Załącznik 2

4. Obowiązki obywatela UE – refleksja (5 minut)

Choć UE nie nadaje konkretnych obowiązków, każdy obywatel powinien:

- przestrzegać prawa,
- szanować innych,
- angażować się społecznie,
- dbać o wspólne dobro.

Nauczyciel podkreśla zależność: **prawo ↔ odpowiedzialność**.

5. Zakończenie lekcji (5 minut)

- Uczniowie kończą zdanie:
„Jako obywatel UE mogę...”
„Najbardziej zaskoczyło mnie, że...”
- Nauczyciel podkreśla wagę świadomości swoich praw i możliwości działania – również przed 18. rokiem życia.

Załącznik 1. Propozycja wykorzystania:

- Uczniowie pracują w parach, analizując krótkie scenki i przypisując im odpowiednie prawa UE.
- Wydrukuj sytuacje i poproś uczniów o dopasowanie do jednego z praw UE.
- Poproś grupy, aby wymyśliły podobne scenki ze swojego życia lub mediów.
- Można też zamienić je w kartę pracy z pytaniami: „Z jakiego prawa obywatela UE tu skorzystano?”, „Co by się zmieniło, gdyby Polska nie była w UE?”

Sytuacje życiowe obywatela UE – przykłady:

☐ Swoboda przemieszczania się i pobytu

1. **Zosia** pojechała na wakacje do Włoch i przebywa tam legalnie przez ponad miesiąc.
 2. **Mateusz** przenosi się z rodzicami do Francji, gdzie jego mama dostała pracę.
 3. **Ania** wyjeżdża na półroczne szkolenie zawodowe do Hiszpanii.
-

☐ Prawo do pracy i nauki w UE

4. **Kamil** aplikuje o pracę sezonową w Holandii bez konieczności uzyskania pozwolenia na pracę.
 5. **Ola** dostała się na studia w Czechach i korzysta z unijnego programu stypendialnego.
-

☐ Prawo do ochrony konsularnej

6. **Bartek** jest w podróży po Indiach. Zgubił paszport, a Polska nie ma tam ambasady. Udaje się po pomoc do ambasady Niemiec.
 7. **Natalia** została poszkodowana w wypadku w Maroku i zgłasza się do ambasady Hiszpanii, bo Polska nie ma tam przedstawicielstwa.
-

☐ Prawo do udziału w wyborach lokalnych i do Parlamentu Europejskiego

8. **Kasia**, mieszkając w Belgii, zapisuje się na listę wyborców do rady gminy, mimo że nie ma belgijskiego obywatelstwa.

9. **Tomek** ma 18 lat i glosuje po raz pierwszy w wyborach do Parlamentu Europejskiego.
-

☐ **Prawo do składania petycji i skarg**

10. **Julia** zbiera podpisy pod petycją do Parlamentu Europejskiego w sprawie ochrony środowiska w jej regionie.
11. **Filip** wysłał skargę do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich, bo uważa, że instytucja UE naruszyła jego prawa jako obywatela.
-

☐ **Prawo do równego traktowania i ochrony danych osobowych (RODO)**

12. **Magda** odkrywa, że firma sprzedała jej dane kontaktowe bez zgody – powołuje się na RODO.
13. **Dominik** nie dostał przyjęcia do szkoły we Francji, mimo lepszych wyników niż lokalni kandydaci. Uważa, że naruszono zasadę równości obywateli UE.

Załącznik 2

Wprowadzenie:

Każdy obywatel kraju należącego do Unii Europejskiej jest automatycznie **obywatelem UE**. Oznacza to, że przysługują mu określone **prawa**, z których może korzystać w dowolnym państwie członkowskim.

Podstawa prawna:

„Każda osoba posiadająca obywatelstwo państwa członkowskiego jest obywatelem Unii.
Obywatelstwo Unii uzupełnia obywatelstwo krajowe, nie zastępując go.”
(*Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej – Art. 20 ust. 1*)

Zadanie 1 – Dopasuj prawo do sytuacji

Przeczytaj poniższe sytuacje. Do każdej dopasuj jedno z praw obywatela UE:

- A. Swoboda przemieszczania się i pobytu
- B. Prawo do pracy i nauki w UE
- C. Prawo do udziału w wyborach lokalnych lub do PE
- D. Prawo do ochrony konsularnej
- E. Prawo do składania petycji lub skarg
- F. Prawo do równego traktowania i ochrony danych osobowych

Nr	Sytuacja	Jakie prawo UE ma tu zastosowanie?
1.	Zosia pojechała na wakacje do Włoch na miesiąc.	
2.	Bartek zgubił paszport w Indiach i poszedł do ambasady Niemiec.	
3.	Kamil pracuje sezonowo w Holandii bez pozwolenia.	
4.	Julia wysłała petycję do PE w sprawie środowiska.	
5.	Tomek głosuje w wyborach do PE w Polsce.	

6.	Magda odkryła, że jej dane zostały sprzedane bez zgody.	

Zadanie 2 – Czy to moje prawo?

Oceń, czy przedstawione sytuacje są zgodne z prawami obywatela UE. Zaznacz ✓(TAK) lub ✗(NIE) i krótko uzasadnij.

Nr	Sytuacja	TAK/ NIE	Dlaczego ?
1.	Chcę pojechać na praktyki zawodowe do Portugalii.	✓/ ✗	
2.	Obywatel UE może głosować w wyborach parlamentarnych w dowolnym kraju UE.	✓/ ✗	
3.	Będąc w Tunezji, mogę poprosić o pomoc ambasadę Niemiec.	✓/ ✗	
4.	Mogę złożyć skargę do Parlamentu Europejskiego.	✓/ ✗	

Zadanie 3 – Dokończ zdanie (refleksja)

- Najbardziej zaskoczyło mnie, że jako obywatel UE mogę...
- Chciał(a)bym kiedyś skorzystać z prawa UE do...
